

MESTNIK

Letnik XXIX.

Celovec, petek, 1. marec 1974

Štev. 9 (1648)

PRESEDNIK IZVRŠNEGA SVETA SR SLOVENIJE:

Jugoslavija vztraja na spoštovanju obveznosti ki jih Avstriji nalaga državna pogodba

Delegacija koroških Slovencev na uradnem obisku v Ljubljani

Kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista, je prejšnji teden osemčlanska delegacija obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev kot gost republiškega izvršnega sveta Slovenije obiskala Ljubljano. Delegacijo, ki sta jo vodila predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter in predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Joško Tischler, je v vili Podrožnik sprejel predsednik republiškega izvršnega sveta inž. Andrej Marinc s svojimi sodelavci ter predstavniki republiške skupščine in republiške konference SZDL.

V pogovoru, ki se ga je udeležil tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Bojan Lubej, so predstavniki koroških Slovencev predsednika Marince in ostale predstavnike SR Slovenije seznanili z aktualnimi vprašanji iz dela in življenja slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Poudarili so, da koroški Slovenci vztrajajo pri zahtevi po takojšnjem reševanju odprtih vprašanj iz člena 7 državne pogodbe na celotnem ozemlju, kjer žive Slovenci in brez kakršnegakoli ugotavljanja in preštevavanja manjšine. Pri tem so ugotovili, da je bilo za dosedanje obravnavanje manjšinske problematike značilno pragmatično, necelovito in zavlačevalno pristopanje k reševanju življenjskih vprašanj koroških Slovencev, kar ne daje nobenih otipljivih rezultatov. Posebej pa so tudi opozorili, da se položaj na Koroškem od jesenskih dogodkov ni popravil in da zdaj nikakor ne vlada mir, kot bi to nekateri želeli prikazovati.

Predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Andrej Marinc je v pogovoru izrecno ugotovil, da ni kakršnih razlogov, da bi kakorkoli spreminjali znana načelna stališča v odnosu Slovenije in Jugoslavije do Avstrije ter slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. Poudaril je, da je skrb za slovensko narodnostno skupnost na Koroškem sestavni del celotnega zunanje-političnega delovanja, odnos do slovenske in hrvaške manjšine pa pogoj za razvoj medsebojskih odnosov. Izrecno je predsednik Marinc zagotovil, da Slovenija in Jugoslavija vztrajata v močni podpori koroškim Slovincem pri njihovem enotnem boju za uresničitev zakonitih pravic ter naglasil, da Jugoslavija vztraja na spoštovanju obveznosti, ki jih Avstriji nalaga državna pogodba.

Med svojim dvodnevnim bivanjem v Ljubljani je delegacija koroških Slovencev obiskala podjetje Slovenijales, kjer se je seznanila z ustrojem tega velikega podjetja, ki se med drugim bavi tudi z obsežnim koriščenjem tropskih lesov v centralnoafriški republiki. Na Inštitutu za ekonomska raziskovanja so predstavniki koroških Slovencev seznanili sodelavce te ustanove z

neugodnim gospodarskim položajem slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem, kar je v veliki meri tudi posledica tega, da vo-

dilni dejavniki na Koroškem nimajo interesa gospodarsko pospeševati dvojezično ozemlje, marveč ga nasprotno želijo ohraniti kot rezervaceno delovne sile. Predstavniki inštituta Marjan Dolenc je izrazil pripravljenost, da bi inštitut sodeloval pri nekaterih gospodar-

skih raziskavah, ki bi koristile slovenski narodnostni skupnosti na Koroškem. V Mestnem gledališču pa so se člani delegacije udeležili predstave Cankarjeve drame „Za narodov blagor“.

Predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev so — kakor že ob drugih obiskih v Sloveniji — obiskali tudi avstrijskega generalnega konzula v Ljubljani dr. Heinricha Riesenfelda. Poudarili so njegovo razumevanje in prizadevanje za poglobitev dobrososedskih odnosov in omenili priznanje, ki ga je bil deležen z imenovanjem za člana slovenskega PEN kluba. Posebej pa so naglasili, da v Ljubljano niso prišli oblozovat in razburjati duhove, marveč iz spoznanja, da je za obmejno narodnostno skupnost vključevanje v državo, v kateri živi, prav tako razumljivo kot pa živi sliki z matičnim narodom v drugi državi. Generalni konzul dr. Riesenfeld se je prisrčno zahvalil za obisk in dejal, da seveda ne more podati nobenih političnih izjav, marveč lahko samo iskreno želi — „in to ni fraza, če to rečem jaz“ — da bi se z vseh strani storilo vse, da bi končno prišlo do resničnega medsebojnega sporazumevanja med narodnostnima skupinama na Koroškem.

Obisk delegacije koroških Slovencev v Ljubljani in njeni pogovori z vodilnimi predstavniki Slovenije so le logično nadaljevanje rednih in običajnih kontaktov, ki jih vzdržuje slovenska narodnostna skupnost s svojim matičnim narodom in njegovo državo. V teh stikih prihajajo do izraza načela sodobne politične koncepcije, da je manjšina samostojen dejavnik svojih teženj in ne več predmet v odnosih med državami. Iz teh načel tudi izhaja danes mednarodno priznana pravica sleherne narodnostne skupnosti, da vzdržuje žive stike s svojim matičnim narodom.

Po drugi strani pa pomenijo ti stiki med slovensko narodnostno skupnostjo na Koroškem ter uradnim predstavniki Slovenije tudi potrdilo nenehne skrbi in stalnega zanimanja matičnega naroda za svoje dele v zamejstvu. To je bilo pri pogovorih v Ljubljani zelo jasno povedano, ko je predsednik slovenske vlade nedvoumno izjavil, da je skrb za slovensko narodnostno skupnost na Koroškem sestavni del celotnega zunanje-političnega delovanja. Prav tako jasno in odločno pa je tudi opozoril, da je pogoj za razvoj medsebojskih odnosov pač odnos, ki ga kaže Avstrija do slovenske in hrvaške manjšine. Da so bile te besede resno mišljene, kaže zagotovilo predsednika Marince, da tako dolgo ne bo prišlo do uradnih obiskov iz Slovenije na Koroškem, dokler Avstrija ne bo začela konkretno reševati odprta vprašanja člena 7 državne pogodbe.

NOVA USTAVA—ZGODOVINSKI MEJNIK v razvoju Jugoslavije in njenih narodov

Z vrsto prireditev in svečanosti so v Jugoslaviji počastili sprejem nove ustave, ki pomeni zgodovinski mejnik v razvoju jugoslovanskih narodov. Nova ustava pomeni zaključek nekajletnih prizadevanj za takšno družbeno ureditev, ki omogoča delovnemu človeku, da resnično odloča o sadovih svojega dela.

Najprej je bila sprejeta nova jugoslovanska ustava ter bo letošnji 21. februar gotovo zapisan v zgodovini jugoslovanskih narodov in narodnosti kot pomemben mejnik v njihovem družbenem in političnem razvoju. V naslednjih dneh pa so bile nove ustave sprejete tudi v posameznih republikah in avtonomnih pokrajinah; Slovenija je dobila novo ustavo na večerajšnji svečani seji republiške skupščine.

Z novo ustavo so bili ustvarjeni pogoji, da delovni ljudje postanejo glavni subjekti samoupravnih odnosov, da lahko upravljajo z delom, s sadovi svojega dela in celotnimi odnosi družbene reprodukcije, je na svečani seji v Beogradu poudaril predsednik zbora narodov Mika Špiljak. Z uveljavitvijo delegatskega sistema je bil storjen odločilen zgodovinski korak v preraščanju sedanjega predstavniškega sistema in posrednega odločanja. Delegatski sistem omogoča delavskemu razredu neposredno sodelovati v upravljanju družbenih zadev.

Nova ustava postavlja na nove temelje tudi odnose med federacijo ter republikami in avtonomnimi pokrajinami. Republike in pokrajine prevzemajo odgovornost za lastni razvoj in hkrati za razvoj celotne skupnosti narodov in narodnosti Jugoslavije. Urejanje skupnih zadev v federaciji temelji na načelu demokratičnega dogovarjanja in sporazumevanja, ravno s tem pa dobivajo republike in pokrajine

tudi večje pravice in hkrati večje dolžnosti pri izvajanju mednarodne dejavnosti na temelju enotne zunanje politike.

V tej zvezi pa daje nova ustava važno mesto tudi odnosom do delov jugoslovanskih narodov, ki žive zunaj meja matične države. Tako v zvezni kot v republiških ustavah je namreč izrecno poudarjena in uzakonjena nenehna skrb za narodne manjšine, in sicer v obliki težnje, da se ob spoštovanju načela o nedotakljivosti meja in v duhu prijateljskih odnosov s sosedo zagotovijo manjšinam vse narodne in človeške pravice. S tem se Jugoslavija hkrati, ko zagotavlja enakopravnost vseh narodov in narodnosti na svojem ozemlju, zavzema za uresničenje enakopravnega položaja vseh njenih manjšin zunaj matične domovine, pri čemer je odnos sosednih držav do teh manjšin eno izmed meril resnične pripravljenosti za razvijanje prijateljskih odnosov.

Razglasitvi nove ustave v Jugoslaviji in v njenih republikah je posvetil veliko pozornost tudi svetovni tisk, ki ugotavlja zlasti dejstvo, da nova ustava razglasa popolno enakopravnost vseh narodov in narodnosti ter poudarja vodilno vlogo delavskega razreda pri graditvi družbenega sistema. Prav tako opozarjajo vodilni listi, da gradi Jugoslavija mednarodne odnose na načelih spoštovanja narodne suverenosti in enakopravnosti, nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav ter reševanja mednarodnih problemov po mirni poti in socialističnega internacionalizma. Še posebej pa naglašajo vodilno vlogo predsednika Tita in njegove neminljive zasluge za razvoj socialistične Jugoslavije ter pripominjajo, da bo na splošno željo vseh jugoslovanskih narodov do smrti ostal na čelu jugoslovanske države.

TUDI TRŽAŠKI PRIMER POTRjuje:

S številkami argumentirajo tisti ki najbolj nasprotujejo pravični rešitvi manjšinskega vprašanja

Tržaški občinski svet je na koncu proračunske razprave, med katero so razpravljali o vseh važnejših gospodarskih in tudi političnih vprašanjih, z veliko večino sprejel posebno resolucijo o slovenski narodnostni skupnosti. Dokument, ki so ga podprle vse politične stranke z izjemo neofašistov, poudarja obveznost do Slovencev na podlagi 3. člena posebnega statuta dežele Furlanije-Juljske krajine.

V svoji resoluciji o slovenski narodnostni skupnosti se je tržaški občinski svet zavzel za „globalno zaščito“ slovenske manjšine z zakonskimi ukrepi. Vendar pa so v razpravi o resoluciji prišli do izraza precej različna stališča o pojmu globalne zaščite Slovencev.

Že v uvodni izjavi je župan Spaccini dejal, da pojem globalna zaščita ne pomeni pristajanje na okvirni zakon ali na globalni paket, ker je enoten le koncept o globalni zaščiti, medtem ko glede načina zakonske zaščite obstajajo različni predlogi.

Socialistični predstavnik je poudaril, da je po mnenju socialistov čas zrel, da se glede vprašanja slovenske manjšine najde ustrezno globalno rešitev. Pri tem je menil, da so delne rešitve nezadostne, poleg tega pa je treba nadoknaditi tudi tisto, kar manjšina dnevno izgublja zaradi vprašanj, ki so v odnosu do nje nerešena. Zato je potreben enoten zakon in zato so socialistični poslanci v parlamentu tudi že predali zakonski predlog o globalni zaščiti Slovencev.

Za resnično globalno zaščito v smislu načel republiške ustave se je zavzel tudi zastopnik komunistov, ki je posebej naglasil, da tak pojem zaščite, kot ga narekuje ustava in demokratični razvoj, ni združljiv s številčno močjo narodne manjšine in je zato prav, da Slovenci odklanjajo manipulirane podatke o ljudskem številu, s katerimi bi rada manevrirala politična desnica.

Svetovalec Slovenske skupnosti dr. Dolhar je svoj govor začel v slovenščini, vendar ga je župan takoj prekinil z ugotovitvijo, da mu po zakonu mora prepovedati govor v slovenskem jeziku. Dolhar je odgovoril, da se v tem kaže absurden položaj, ko je slovenski jezik prepovedan v občinskem svetu, občina pa po okolici razobeša tudi slovenske razglase. Tako je nastal položaj, ko veljajo za državljane iste občine ali za državljane iste pokrajine povsem različne pravice — manjše v središču mesta, večje v okolici. Naglasil je, da je po mnenju Slovencev zakon o prepovedi slovenskega jezika protustaven in je župana pozval, da preda zapisnik seje sodišču, da se bo ugotovilo, če je v resnici in na kakšen način kršil zakon.

Da je uporaba slovenskega jezika pred tržaškimi uradi dejansko prepovedana, se je pokazalo tudi na tamkajšnjem sodišču, kjer so prof. Sama Pahorja obsodili samo zato, ker je zahteval tolmača, da bi se na sodni obravnavi lahko zagovarjal v svojem materinem jeziku. Prof. Pahor je protestiral tudi proti stalnemu kršenju člena 5 posebnega statuta londonskega sporazuma, proti obsodbi in proti odklonitvi tolmača pa je vložil priziv.

Slovensko narodnostno skupnost v Italiji in še posebej na Tržaškem pa je upravičeno

razburila tudi objava „uradnih“ podatkov o popisu prebivalstva v tržaški pokrajini leta 1971. Ti podatki namreč kažejo, da je — podobno kot pri nas na Koroškem — ljudsko štetje tudi na Tržaškem služilo za grobo pačenje resnice ter za manipulacije v škodo slovenske narodnostne skupnosti in njenih pravic.

Pred ljudskim štetjem leta 1971 so Slovenci nedvoumno izjavili, da je v njihovem položaju in ob dejstvu, da vse doslej še niso bile odstranjene posledice narodnostnega in gospodarskega nasilja nad slovenskim življenjem v času fašizma ter da se je tudi v po-

vojnem času vse doslej nadaljevala politika asimilacije in neizvajanja narodnostnih pravic, vsako preštevovanje Slovencev nesprejemljivo. V tej izjavi so jasno in odločno poudarili, da zato kakršnimkoli rezultatom ljudskega štetja odrekajo vsako veljavnost in da že vnaprej odklanjajo kakršnokoli sklicevanje na take podatke.

Primorski dnevnik v zvezi s sedanjjo objavo rezultatov ljudskega štetja ugotavlja: „S tem, da nas „uradno zmanjšuje“ za najmanj polovico, to uradno štetje samo dokazuje, da smo imeli prav in vsako sklicevanje na „ugotovljene“ številke bi bilo samo potrditev pomanjkanja politične volje za demokratično reševanje naših pravic pri tistih, katerim bi te potvorjene številke služile kot argument.“

Ali ni ta sorodnost položaja na Koroškem in Tržaškem značilna? Predvsem pa se ob tej „sorodnosti“ kaže, da v obeh primerih s dvomljivimi številkami najraje argumentirajo prav tisti, ki najbolj nasprotujejo pravični rešitvi manjšinskega vprašanja.

Začetek slovenske državnosti na zasedanju SNOS pred tridesetimi leti

S posebno svečanostjo v Črnomlju, katere so se udeležili najvišji predstavniki Slovenije, so prejšnji teden proslavili 30. obletnico zgodovinskega zasedanja Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta (SNOS), ki je bilo 19. in 20. februarja 1944 v Črnomlju in ki pomeni začetek slovenske državnosti. Kot prvi slovenski parlament je SNOS na svojem črnomeljskem zasedanju namreč sprejel sklepe, ki pomenijo temelje slovenske narodne oblasti in ljudske demokracije.

Na ta dejstva je v slavnostnem govoru opozoril podpredsednik republiške skupščine SZDL Slovenije Zoran Polič, ki je naglasil, da je bilo zasedanje SNOS v Črnomlju „logično nadaljevanje neustavljivega procesa uveljavljanja slovenskega delovnega človeka v izgradnji lastne državnosti“. Ta proces se je začel s prvimi odloki OF leta 1941, se nadaljeval v sklepih prvega zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju in našel svojo polno potrditev v sklepih prvega in drugega zasedanja AVNOJ.

Govornik je poudaril na povezanosti takratnih sklepov z današnjim razvojem in zlasti poudaril popolno doslednost, ki prihaja do izraza v takratnih odločitvah in sedanjem uveljavljanju nove ustave. Dejal je, da je imel slovenski narod za tiste čase najdoslednejši delegatski mehanizem, ker so v prvi slovenski parlament, izbran na kočevskem zboru, poslane svoje delegate terenske organizacije OF in vojaške enote, torej vsi tisti, ki so tedaj najaktivneje izvrševali borbene naloge slovenskega naroda. Delegatski sistem je dosledno uveljavil tudi odlok SNOS o razpisu volitev v narodnoosvobodilne odbore. Ista misel pa se uveljavlja tudi zdaj z novo ustavo, ko namreč „osnovni nosilci obstoja in razvoja slovenske skupnosti, delovni ljudje v vseh oblikah združevanja in ustvarjanja neposredno in prek svojih delegatov urejajo vse svoje medsebojne odnose, torej volijo delegate v občinske skupščine, narodnost in neposredno“, iz njihove sredine pa se pojavljajo delegati delovnih ljudi v novem slovenskem kot tudi jugoslovanskem parlamentu.

Končno pa je Zoran Polič osvetlil tudi še drugo sorodnost med dogodki pred tridesetimi leti in današnjim položajem, ko je ugotovil: Kot smo bili takrat, v drugi svetovni vojni, s svojim bojem povezani s svetom in smo s svojimi uspehi prispevali svoj velik delež k skupni zmagi nad fašizmom in nacizmom, tako moramo tudi danes z notranjo trdnostjo, z gospodarsko uspešnostjo in z uveljavljanjem svoje izvenblokovske miroljubne in neuvrščene politike utrditi svojo navzočnost na svetovnem političnem in gospodarskem odru. S tem utrjujemo lastno svobodo in pravico do svoje nemotene poti v nove družbene odnose; to pa nam bo pridobilo in utrdilo tudi simpatije delovnih ljudi vsega sveta.

Ne le koroška in avstrijska občila, marveč tudi sredstva javnega obveščanja zunaj dežele in države kažejo, da je doživelo slovensko koroško vprašanje primerno in za marsikatero slovenskega nasprotnika neprijetno odmevnost. Slednje dokazuje tudi avstrijski desničarski tisk, saj je ta v nasprotju s svojim podžiganjem nacionalističnih strasti med večinskim narodom priložnostno celo ugotovil, da je to podžiganje škodovalo ugledu Avstrije v svetu, pri tem pa vendarle zamolčuje dejstvo, da ugledu Avstrije škoduje tudi to, da še vedno ni uredila vrsto obveznosti iz pogodbe o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije iz leta 1955. V mislih imamo odprte obveznosti do slovenske in brvaške (gradišćanske) skupnosti ter dosedanje avstrijsko manjšinsko zakonodajo.

Znano je, da je rabila dosedanja manjšinska zakonodaja za Koroško za dejansko zožitev pravic slovenske skupnosti, pravic, ki so na šolskem področju izhajale iz demokratičnih pridobitev, kakršne je prinesel zlom tretjega rajha. Vendar pa ta zožitev in podobne zožitve pravic manjšine koroškemu nemškemu nacionaliz-

mu niso bile dovolj, in ko je zakonodajalec v kar se da zoženem obsegu skušal 1972. leta uveljaviti nekaj krajevnih dvojezičnih napisov, je prišlo do izbruha protislovenskih nacionalistov ter do nasilne odstranitve že postavljenih dvojezičnih napisov. S tem se je znova potrdila ugotovitev avstrij-

gim) do danes zajeta, obsegajo tako problematiko geneze člena 7 državne pogodbe, njegovo vsebino, dosedanje manjšinsko zakonodajo kot tudi odsevnost tega vprašanja v mednarodnem prostoru, vse do Združenih narodov. V nasprotju s stališči zakonodajalca so predloženi izsledki poka-

sklenitev avstrijske državne pogodbe dobro znana sklenjenost slovenskega in jezikovno mešanega ozemlja Koroške. Prav tako je v tistem času Avstrija poznala le Slovence in Nemce, medtem ko so se „Windische“ pojavili šele, ko ni bilo več aktualno mejno vprašanje.

V okviru nakazane problematike še posebej nastopa koroško vprašanje v širši neavstrijski javnosti. Razkrivajo se pota nastopanja v okviru mednarodnih ustanov, namenjena seznanitvi svetovne javnosti s pravicami slovenske manjšine in njihovi uveljavitvi v njej. Raznoverstnost poti omogoča, da se predstavlja koroško vprašanje tako v mednarodnih organizacijah kot pred najvišjim organom Organizacije združenih narodov. Posebno pot pomeni tudi svetovni tisk, in kot priča uvodno nakazano priznanje koroškega desničarskega tiska, so današnja dejanja „domovini vestih“ Korošcev dobila za ugled Avstrije neprijeten odmev ne le v sosednji državi, marveč tudi v širši mednarodni javnosti.

Tone Zorn
(Naši razgledi, Ljubljana, 8. 2. 74)

Koroška odmevnost

ske pravne znanosti (leta 1970), da je izpolnitev člena 7 državne pogodbe toliko kot neizpolnjena. To pa velja tako za Koroško kot za Gradišćansko, za katero pa sploh ni bilo sprejeto nobeno zakonsko določilo, ali pa za Štajerske Slovence, ki jih Avstrija v svoji notranji politiki sploh ne priznava.

Razumljivo je, da imajo nakazana življenjska vprašanja slovenske manjšine eno osrednjih mest na vsakoletnih (in že tradicionalnih) koroških kulturnih dnevih. Vprašanja, ki so bila (med dru-

zali neupravičenost vrste stališč, ki se kažejo tako v zakonodaji kot v vsakdanji politiki do slovenske skupnosti. Eno osnovnih je zavračanje teritorialne ureditve koroškega manjšinskega vprašanja, kar izhaja iz trditve o „razpršenosti“ manjšine med neslovenskim večinskim življenjem, ali pa očiten poskus „atomiziranja“ Slovencev z odštevanjem vseh, ki so jih zastopniki oblasti pri štetju leta 1961 zapisali v vindšarsko jezikovno kategorijo ali v njene jezikovne kombinacije. Predvsem se je pokazalo, da je bila na povojnih konferencah za

POŠIROKEM SVETU

NEW YORK. — Pobuda alžirskega predsednika Bumediene za sklicanje izrednega zasedanja glavne skupščine OZN, kjer naj bi se bavili s problematiko energetske krize, je dobila široko podporo in potrebno večino med članicami svetovne organizacije. Prvotno naj bi se tako zasedanje začelo že 1. marca, vendar so se sporazumeli o preložitvi na april ali kakšen drug datum letošnje pomladi. Na sestanku afriških azijskih in latinsko-ameriških držav se je potem dogovorili, naj bi se izredno zasedanje začelo 9. aprila. Pričakujejo, da bo zasedanje, ki bo posvečeno surovinam in razvoju, trajalo najmanj dva do tri tedne.

RIM. — Med svojim uradnim obiskom v Italiji je sovjetski zunanji minister Andrej Gromiko obiskal tudi papeža Pavla VI. To je bilo že tretje srečanje Gromika s papežem. Razpravljala sta predvsem o vprašanju Bližnjega vzhoda in še posebej o bodočem statusu Jeruzalema. Z italijanskim zunanjim ministrom Aldom Morom in drugimi italijanskimi državniki pa je sovjetski zunanji minister razgovarjal o perečih mednarodnih problemih ter o bilateralnih odnosih med Italijo in Sovjetsko zvezo.

ŽENEVA. — Svetovni svet cerkva je sporočil, da bo dal 450.000 dolarjev za osvobodilna gibanja, ki se bojujejo proti rasizmu. Več kot dve tretjini teh sredstev bodo dobila južnoafriška osvobodilna gibanja.

LONDON. — Skupina ameriških znanstvenikov trdi, da je pred poldrugim letom le „za las“ manjkalo, pa bi bil na Zemljo treščil velik meteor. Energija, ki bi se sprostila, bi bila enaka energiji atomske bombe, ki je razdejala Hirošimo. Premier meteorja je po zagotovilih ameriških strokovnjakov znašal sicer samo okrog 4 m, toda opustošenje, ki bi ga lahko povzročil, bi bilo menda strahotno.

KAIRO. — Za ta teden so v Kairu napovedali obisk ameriškega zunanjega ministra Kissingerja, ki se naj bi v Kairu srečal s sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom. Poleg tega pa menijo, da bo v začetku marca obiskal Kairo tudi ameriški predsednik Nixon, medtem ko naj bi sredi aprila prispel zahodnonemški kancler Brandt. Vse te napovedi in domneve povezujejo z novimi pobudami za razrešitev krize na Bližnjem vzhodu.

DUBROVNIK. — V dneh od 1. do 8. marca bodo v Dubrovniku proslavljali teden lige za boj proti raku. V okviru teh proslav bo več javnih, znanstvenih, kulturnih in drugih manifestacij, na zaključni prireditvi pa bo brezplačno nastopilo več dubrovniških umetnikov; dohodek prireditve bodo odstopili ligi za boj proti raku. Pokroviteljstvo nad letošnjo proslavo tedna lige za boj proti raku je prevzela soproga predsednika republike Jovanka Broz.

WASHINGTON. — Ameriška akademija znanosti je objavila obsežno poročilo, ki pravi, da je uporaba kemičnih strupov v vietnamski vojni od 1962 do 1971 imela izredno hude posledice za prebivalstvo in gospodarstvo te dežele. Ugotovili so, da so zaradi strupov umirali predvsem otroci. Ameriška vojska je uporabljala kemične strupe, da bi „očistila“ teren severovietnamske infiltracije. Ameriški, švedski, britanski in južnovietnamski znanstveniki so proučevali posledice uporabe teh strupov in prišli do pretresljivih ugotovitev: kemični strupi niso uničevali samo človeških življenj, ampak so povzročili v gozdovih tolikšno škodo, da bo za ozdravitev teh gozdov potrebnih sto let.

CIUDAD MEXICO. — Mehška konferenca „Dve Ameriki“, na kateri je sodelovalo 20 latinskoameriških držav ter štiri karibske države in ZDA, se je končala z veliko manifestacijo latinskoameriške enotnosti. „Prvič v naši zgodovini se nam je posrečilo, da smo se združili, dogovorili in začeli dialog z ZDA kot enoten in združen partner“, je v zaključnem govoru poudaril venezuelski minister Calvani in s tem tudi izpovedal, da hočejo latinskoameriške države v bodoče nastopati kot enoten partner in se ne več spuščati v tvegane pustolovščine neke nove panameriške vojaške blokovske formacije, za katero jih je skušal nagovarjati ameriški zunanji minister Kissinger.

MOSKVA. — Sovjetski predstavniki so nameravali za 56. obletnico sovjetske armade in mornarice položiti vence na grobove sovjetskih vojakov, padlih v bojih za osvoboditev Kitajske. Ministrstvo za zunanje zadeve LR Kitajske pa je odklonilo izdati tozadevno dovoljenje, kar odraža trenutno stanje v sovjetsko-kitajskih odnosih.

V KRATKEM NA KOROŠKEM:

„CVETJE V JESENI“

večkrat nagradjeni slovenski barvni film

Skoraj točno dve leti po predvajanju filma „Na klanecu“, ki je brez izjeme navdušil in prevzel vse številne gledalce v raznih krajih južne Koroške in v Celovcu, nam bo Slovenska prosvetna zveza omogočila, da bomo spoznali in občudovali nov dosežek slovenske filmske proizvodnje, z njim pa se srečali tudi z eno izmed najlepših povesti iz slovenske književnosti. V kratkem bomo namreč — kakor smo kratko napovedali že v zadnji številki našega lista — tudi na Koroškem gledali večkrat nagradjeni slovenski barvni film „Cvetje v jeseni“, posnet po istoimenski povesti znane pisatelja Ivana Tavčarja.

Film „Cvetje v jeseni“ je bil prvotno izdelan kot televizijska nadaljevanka ter ga je ljubljanska televizija predvajala v treh v sebi zaključenih delih (Obisk, Slovo, Cvetje), ki jih je režiser Matjaž Klopčič potem združil v dramaturško enovit celovečerni film. Po istoimenski povesti Ivana Tavčarja, predstavnika slovenskega romantičnega realizma, je pripravil filmski scenarij Mitja Mejak, ki se je precej dosledno držal pisateljevega dela. Vendar film ni enostaven prenos literature, marveč je režiser-

ju uspelo dati Tavčarjevi stvaritvi ustrezen filmski izraz ter literarnost podrediti avdio-vizualnemu jeziku.

V filmu „Cvetje v jeseni“ srečamo celo vrsto znanih igralcev. Med njimi je upravičeno deležna največ priznanja Milena Zupančičeva kot Presečnikova Meta, ki krhkost glavne junakinje ter srečo, ki jo v pre-

bliskih kalijo drobna razočaranja, ni odigrala, marveč jo je doživela. Prav tako odličen je Polde Bibič v vlogi doktorja Janeza. Letošnji Prešernov nagradjenec Bert Sotlar igra Metinega očeta Bošljana Presečnika, njegovo ženo Barbo pa Štefka Drolčeva, ki se nam je nepozabno vtisnila v spomin kot Francka s Cankarjevega Klanca. Pa tudi ostali igralci so izvrstni: Dare Ulaga kot hlapec Daniel, Duša Počkajeva kot Luca, Iva Zupančičeva kot dekla Liza...

Ob tej galeriji znanih in izvrstnih umetnikov je treba navesti še dr. Urbana Kodra, ki je z velikim poslušom ustvaril glasbeno kuliso citer, godal in lajne in z njo prepričljivo ter nevsiljivo dopolnil dogajanje. Za fotografijo odgovarja Žaro Tušar, snemalec je bil Slavo Vajt, scenograf pa ing. arh. Niko Matul, medtem ko je kostumacijo prispevala Marija Kobi.

Prav vsi — od režiserja do zadnjega statista in tehničnega delavca — so se potrudili in po njihovi skupni zaslugi je film „Cvetje v jeseni“ nedvomno eden največjih dosežkov slovenske filmske umetnosti. O tem dovolj prepričljivo govorijo številne nagrade in priznanja: poleg vrste televizijskih nagrad je film „Cvetje v jeseni“ na 20. festivalu jugoslovanskega celovečernega filma v Puli prejel kar tri visoka priznanja — Matjaž Klopčič Zlato areno za režijo, Milena Zupančič Srebrno areno za glavno žensko vlogo in ing. Niko Matul Zlato areno za scenografijo. Glavna igralka Milena Zupančičeva pa je poleg tega prejela za vlogo Mele v filmu „Cvetje v jeseni“ še mednarodno nagrado „Curtis“. Te nagrade vsako leto podeljujejo v Italiji, letos pa so jo izjemoma podelili v okviru filmskega festivala v Beogradu, na katerem so predstavili najboljše filmske stvaritve iz vsega sveta. Pri nagradi „Curtis“ gre za visoko mednarodno priznanje, ki so ga bili doslej deležni le svetovno znani filmski umetniki, med njimi tudi slavna Sophia Loren.

Slovenski barvni film „Cvetje v jeseni“, ki je nastal v skupni proizvodnji filmskega podjetja Vesna film in RTV Ljubljana, je bil v Sloveniji deležen izredno lepega sprejema in bo gotovo navdušil tudi vse številne gledalce na Koroškem.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

vabi na
premiero slovenskega barvnega filma

CVETJE V JESENI

- v četrtek 21. marca 1974 ob 20.30 uri v Celovcu, Volkskino ter nadaljnje predstave
- v petek 22. marca ob 19.30 uri v Št. Jakobu v R., kino Janach;
- v nedeljo 24. marca ob 11.30 uri v Železni Kapli, kino Ziegler;
- v ponedeljek 25. marca ob 20. uri na Čajni, občinski kino.

Film „Cvetje v jeseni“ po istoimenskem romanu pisatelja Ivana Tavčarja je nastal v sodelovanju filmskega podjetja Vesna film in RTV Ljubljana. Scenarij je napisal Mitja Mejak, režiral Matjaž Klopčič, glasbo je prispeval Urban Koder, kamera Žaro Tušar, v glavnih vlogah pa nastopajo: Milena Zupančič, Polde Bibič, Duša Počkaj, Bert Sotlar, Dare Ulaga in Štefka Drolc.

Ljubitelji slovenske filmske umetnosti prisrčno vabljeni!

Slovenska televizija tudi za zamejske Slovence

V skupščini SR Slovenije se je začela razprava o položaju in razvoju RTV Ljubljana. Tozadevno tematično sta prejšnji teden obravnavala odbor za prosveto in kulturo republiškega zbora ter odbor za kulturne dejavnosti prosvetno kulturnega zbora skupščine. V glavnem je šlo za to, katere so najvažnejše stvari, ki bi jih pri razvoju RTV bilo treba najprej podpreti.

Posebne pozornosti je bilo med razpravo deležno prizadevanje RTV, da bi s svojimi programi pokrila celotno slovensko ozemlje, ne le Slovenijo ampak tudi zamejstvo. V skupščini so odločno podprli predlog, da je treba ob sodelovanju družbe postaviti blizu avstrijske meje dva pretvornika, ki bi omogočila dober sprejem slovenske televizije tudi med koroškimi Slovenci.

Tozadevna pobuda — kakor je bilo povedano na seji — se v glavnem zatika zato, ker avstrijska stran nasprotuje postavitvi takih pretvornikov. Pri tem menda argumentira, da bi bila prešibka za celotno Koroško (res edinstvena skrb za koroške Slovence, ki jo odkrivamo na avstrijski strani — op. ured.); v resnici pa s tem ovira oziroma onemogoča nadaljnjo akcijo slovenske RTV.

Zato so na seji skupščinskih odborov poudarili, da je od Avstrije treba zahtevati, naj pri tem problemu upošteva enake kriterije, kot jih je takrat, ko se je potegovala za svojo manjšino v Italiji. Poleg tega pa naj bi Avstrija pri realizaciji tega načrta sodelovala tudi s svojo finančno udeležbo.

SAMO DOBRI ODNOSI

lahko pospešijo rešitev odprtih vprašanj

V Radencih je bil prejšnji teden posvet predstavnikov obmejnih občin severovzhodne Slovenije z zastopniki jugoslovanskih diplomatskih misij v Avstriji ter služb pri izvršnem svetu, ki se ukvarjajo z mednarodno gospodarsko in politično problematiko.

Na posvetu so ugotovili, da so kljub nekaterim odprtim vprašanjem v odnosih med Jugoslavijo in Avstrijo dani pogoji za tvorbo sodelovanja v obojestransko korist. Posebej so opozorili, da kljub težavam, ki jih zaradi neučinkovitega reševanja obveznosti do manjšin trpko občutijo Slovenci in Hrvati v Avstriji na lastni koži, in ne nazadnje zaradi drugih odprtih vprašanj, kot je vrnitev jugoslovanskega arhivskega gradiva ter slab posluš avstrijskih

oblasti za nekatere jugoslovanske pobude, lahko samo dobri sosedski odnosi pospešijo rešitev teh in podobnih problemov.

Med razpravo so poudarili, da si morajo tudi delovne organizacije na obmejnih območjih prizadevati za razširitev poslovno-tehničnega sodelovanja in uveljavljanja drugih oblik menjave s sosedi. Pri tem pa slovenska oziroma jugoslovanska podjetja — kakor je bilo izrecno naglašeno — ne bi smela prezreti svojega vpliva na gospodarsko krepitev tistih predelov Avstrije, kjer živijo manjšine, kajti „ravno šibka gospodarska podlaga izbija zlasti naši manjšini na avstrijskem Koroškem iz rok močno orožje v njenem boju za narodnostne pravice“.

TONE SVETINA

217

UKANA

TRETJA KNJIGA

„Nikar se ne žri! Nekdo pač mora opraviti. Če bi mi tvegali za pohvale in za povračila, ne bi nikoli tvegali. Zdi se mi, da je želja, biti v ospredju, prav tako pogubna, kot če si neopazen.“

„To je res,“ je potrdil Mihajlo. „Zoprni so mi ljudje, ki hočejo imeti povsod in vse prav. Taki se največkrat zmotijo. Jaz grem v akcijo, kadar se dobro počutim. Takrat mi tudi uspe. Prav nič pa ni z mano, če me silijo. Mene mnogi obsojajo, ker najraje delam sam.“

„To sem že nekajkrat slišal.“

„Boli me, da se me mnogi bolj bojijo, kot me imajo radi. Pravzaprav sem nesrečen in osamljen. Veliko je stvari, o katerih pameten človek nikomur ne govori, niti prijateljem. Toda blagor tistemu, ki ima koga, da se lahko z njim pomeni. Tebi zaupam, Blisk.“

Nekaj sem ti že hotel povedati, pa za to ni bilo priložnosti. Bolelo me je, ko sem od nekaterih slišal, da sem nevar in da bi utegnil pognati v zrak celo naš korpusni štab! Vi se sedaj razvijate v državo. Tudi pri vas že opazam stvari, ki sem jih videl doma in smo o njih molčali. Zdi se mi, da se precej grobih ljudi vzpenja k vrhu. Tudi takšni so med njimi, ki besede cenijo bolj od dejanj. Eni razmišljajo, kaj bi dali ljudem, drugi pa samo, kako bi se povzpeli. To so nasprotja, ki bodo po vojni prišla močno do izraza. Konec koncev je to normalno in se dogaja pov-

sod,“ je z vzdihom dodal. „Zato nisem niti posebno razočaran.“

„Nikar ne misli, da ti ne zaupajo!... Koga pa ni, ki ga še ne bi bili tako ali drugače sumničali?“

„Jaz znam brati iz oči in vem, kaj kdo misli o meni. To me rešuje. Človeku je njegova zgodba vtisnjena v obraz. Knjiga je, če znaš brati. Kaže lastnosti, ki vpijejo, in tudi takšne, ki so prikriti. Natanko vem, kdo mi je nevar in kdaj. Ali si opazil gostilničarja? Temu ste brezno vtisnili v obraz. Ani bereš otroka iz oči. Komu drugemu smrt... Zavist... Zločin... Oči so duša. V njih je že prvi da ali ne. S človekovim obrazom je nekako tako kot s pokrajino. Če se nočeš v njej izgubiti, jo moraš poznati.“

Mihajlo je obmolnil.

Precej zatem se je oglašil iz teme, kot bi govoril sam sebi:

Pobil sem mnogo ljudi. Preveč, da bi lahko mirno živel. Moral sem jih pobiti, ker me je življenje vrglo v takšne okoliščine. Težil sem za tem, da ne bi delal napak, ki bi me lahko pokopale. Reševalo me je to, kar je pogubljalo druge. Vedno sem dajal nespretnim prednost, da so mi pomagali uničiti sami sebe. Toda kljub temu mi je težko. Bili so ljudje... In zdi se mi neumno, da se tako nesmiselno uničujemo med seboj. Kdaj bo tega konec?“

„Jaz ne vem,“ je odvrnil Blisk.

Obmolnila sta. V grozljivo tišino so zadoneli počasni koraki nemških škornjev, ki so votlo peli po tlaku pločnika.

3

Zleknen v škraplji, ki jo je obraščalo brinje, je ležal na golih, mokrih tleh in se s prsti oprijemal mrzlega kamena. Pod njim se je v strmeh kamnitem pobočju jekleno stvelikal lok železniške proge. Za njo je zijala globača, iz

katere so bodli vrhovi borovcev in osamele skale. Med rumenimi bilkami dolgih, resastih trav in požgano praproto se je vila komaj vidna žica, ki ga je vezala z mino pod tračnicami tako usodno, kot veže popkovina otroka z materjo.

Bil je sam, tako neskončno sam kot siva kraška pokrajina pod kupolo nizkega neba, iz katerega je rosilo. Sam kot razjedeno kamenje, ki so ga oklepale in razkrajale korenine dreves, iščoč si tisto bore prsti za obstoj.

V mestu sta z Bliskom izvedela, da bodo vlaki vso današnjo noč vozili že od prvega mraka vojsko na tržaško področje. Zato ni maral zamuditi izjemne priložnosti. V vasi, kjer so pri zanesljivem kmetu imeli bunker z razstrelivom, je sestavil mino, vzel s seboj dva divizijska minerja in odšel čez kraško planoto. Blisk pa je odhajal na korpus. Mino sta pustila v vili, kjer naj bi se sestala tržaški in ljubljanski nemški policijski štab, da sestavita načrt nove ofenzive proti korpusu. Sedaj se ni ukvarjal s tem, če jih bo mina pognala v zrak, ker sta jo prepustila usodi.

Čas pričakovanja se je zgostil v vozle spominov, ki so dobili z vsakim obnavljanjem novo vrednost. Te dni ga je obhajala melanholija kot megla, ki se je vlačila po krasu. Glava ga je bolela in v sencih je čutil strašno napetost. Že nekaj časa mu ni uspelo usekati v živo. Spremljevalca je bil pustil daleč nazaj v gozdliču, da sta mu krila hrbet, sam pa se je že pri belem dnevu privlekel tik za petami nemške patrulje na progo in v naglici nastavljal mino. Njegova zla zbranost je prežala v zeleno tišino, ki je počasi utonila v mraku. Zdaj mora v kratkem prisopihati vlak. V sebi je čutil nemir. Nevoljen je bil sam nase, kajti človek je resnično močan samo takrat, ko hladnokrvno prenaša vsa presenečenja, tudi velika, ko obvlada mir, kadar gre za velike stvari, kot bi šlo za prav običajne.

naj se pozeneta ven pri zadnjih vratih. Ko je treski se bombe med tiste, ki so se že fiščali za hišni vogal, se je še sam pognal za spremljevalcem, ki je že izginil med sadnim drevjem za hišami.

9. pohod na Stol dobro uspel

V spomin na junaško bitko Cankarjeve čete z nemškimi fašisti 20. februarja 1942 prirejajo bivši partizani, planinci, lovci in športniki že deveto leto spominske pohode na Stol. Pred 32. leti je pred bivšo Prešernovo kočo na višini 2193 m padel v borbi partizan Jože Koder, hkrati je bila požgana tudi Prešernova koča. V spomin na to borbo in žrtev so na pobudo preživelih prvoborcev leta 1966 obnovili v vojni požgano Prešernovo kočo, ki danes predstavlja nepozaben spomin na neenak boj z nemškimi fašisti.

Tudi letošnji 9. spominski pohod na Stol, ki se ga je udeležilo okrog 1000 ljudi, je v glavnem uspel, vendar dobršen del planincev, ki so krenili v nedeljo od Valvazorjevega doma proti Stolu, zaradi silovitega viharja ni dosegel cilja — Prešernove koče na Malem Stolu.

Čudovito lepo sobotno vreme se je v nedeljo proti jutru poslabšalo in se v dopoldanskih urah stopnjevalo do strahovitega viharja, ki je številnim planincem preprečil pristop oziroma vzpon do Prešernove koče, kjer naj bi bila proslava.

Zastopniki Slovenskega planinskega društva v Celovcu so se tudi letos udeležili tradicionalnega pohoda na Stol. Ker niso hoteli prenočevati v prenapolnjenem Valvazorjevem domu (1180 m), so se v nedeljo zjutraj pripeljali z avtom do južnega vznožja Stola, odkoder so v temi prispeli do Valvazorjevega doma in se ob

zori že pričeli vzpenjati proti Prešernovi koči. Komaj 10 minut pred ciljem so organizatorji pohoda in gorski reševalci, ki so se vračali v dolino, svetovali, naj se vsi planinci, ki so kljub temu še rinili proti koči, vrnejo v dolino. Pravčasni umik je bil izveden brez neizidov.

Zaradi umika je bila nato osrednja proslava v Valvazorjevem domu. Številne udeležence pohoda sta pozdravila udeležene bitke na Stolu Franc Konobelj — Slovenko in Uroš

Župančič. Poudarila sta potrebo po povezavi z naravo in gibanju v gorskem svetu. Kot druga leta se je tudi letošnji tradicionalni pohod na Stol odvijal pod pokroviteljstvom osrednjega slovenskega časopisa „Delo“. Izmed devetih pohodov na Stol je bil to prvi primer, da so organizatorji v interesu varnosti zahtevali umik v dolino. Kljub strašnem vetru in snežnemu metežu ni bilo nobenih neizidov, kar je bilo pripisati dobri organizaciji in opremljenosti planincev.

Loče nad Baškim jezerom

Pred tremi tedni je okolico Baškega jezera pretresla žalostna vest, da je umrl Šimej Triesnig pd. Birt v Ločah.

Pokojni Šimej je že kot otrok bil obdarovan z lepim prijetnim glasom. Kot 13-letni deček je že prvič javno pel v cerkvenem pevskem zboru v loški cerkvi. Že zelo zgodaj je zgubil očeta, ki je šel v prvo vojsko in se ni več vrnil domov. Sorazmerno zelo mlad je moral prevzeti skrb za domačijo. Pozneje se je poročil in z velikim veseljem skrbel za družino. Ker je bil zvest pripadnik slovenske narodne skupnosti in navdušen pevec in prosvetaš, ga je po priključitvi Avstrije k fašistični Nemčiji, tedanji režim, kot mnoge koroške Slovence, pregnal z rodne zemlje v Nemčijo. Po vrnitvi iz pregnanstva se je Šimej po-

svetil obnovitvi svoje domačije in petju slovenskih pesmi, katere je neizmerno ljubil.

V soboto 9. februarja smo ga pospremili k zadnjemu počitku na farno pokopališče v Ločah. Veliko število pogrebcev pa je bil najboljši dokaz, kako priljubljen in spoštovan je bil med našim ljudstvom. Od pokojnika so se poslovili domači župnik, ki je izrekel besede tolažbe domačim. Domači pevski zbor in pevci iz Nakla, pa so dolgotrajnemu pevcu v slovo zapeli presunljive pesmi žalostinke. V imenu izseljencev se je od svojega soštopana ob odprtem grobu poslovil bivši izseljenec Mihi Baumgartner. Pokojnega Šimeja Triesniga bomo ohranili v lepem spominu, svojcem in sorodnikom pa izrekamo naše globoko sožalje.

Gimnazijski ples mogočna manifestacija mladine

Minuli petek zvečer je bil po daljšem času gimnazijski ples spet v veliki dvorani Delavske zbornice v Celovcu. Tudi tokrat je bila ta prireditev mogočna mladinska manifestacija, saj je bila dvorana nabitá polna v plesu se vrteče mladine. Med številnimi gosti, ki so se udeležili plesa, so bili tudi jugoslovanski generalni konzul Bojan Lubej s soprogo, nekdanji ravnatelj slovenske gimnazije v Celovcu dr. Jožko Tischler, deželni poslanec Hanzi Ogris, vodja manjšinske-

ga oddelka Rudi Vouk, številni profesorji ter predstavniki organizacij koroških Slovencev. Prireditelji gimnazijskega plesa so bili dijaki iz višjih razredov slovenske gimnazije in združenje staršev. Največji delež pri pripravljanju plesa so imeli seveda maturanti obeh razredov. Za letošnjo prireditev so pridobili za sodelovanje dva znana ansambla — „Murka“ iz Lesc v Sloveniji in „The Rollets“ iz Št. Vlada ob Glini. Medtem ko so godci iz Slovenije udeležence plesa razveseljevali z domačo ljudsko glasbo, so šentvidčani skrbeli za moderne plesne melodije. Oba ansambla sta nudila vse tisto, kar je mladina od njih pričakovala.

Na letošnjem plesu gimnazije so naši dijaki prodajali torto na „dražbi“ in zanjo izkupili 3500 šilingov. Ta izkupiček in prostovoljni prispevki so sedaj začetni kapital, ki jim bo koristno služil, ko bodo načrtovali maturitetno slavnost in več dni trajajočo maturitetno potovanje. Vsekakor je tudi letošnji ples gimnazije dobro uspel in je bil poleg Slovenskega plesa najbolj družabna prireditev koroških Slovencev.

Radiše

V nedeljo zvečer smo imeli radiški prosvetaši skupno z našimi družinami v gostilni pri Taverju na Radišah prijetno in sproščeno družabno prireditev. Držali smo se stare resnice, da se je treba po delu — saj smo se na kulturno-prosvetnem področju pridno udeleževali — tudi povesečiti. Naš mešani pevski zbor pod vodstvom Šimeja Wrulicha nas je navdušil z lepo podanimi domačimi pesmimi, Nužej Wieser in Šimej Ogris, pa sta za to priložnost, naštudirala kratek šaljiv prizor, ki je vzbudil med nami veliko smeha in navdušenega aplavza.

Se dolgo v noč smo uživali ob prešernem petju naših pevcev in plesali ob zvokih plesne glasbe (iz avtomata), tako da je kar prehitro minil čas ko smo se morali posloviti in vrniti na naše domove. Prišli pa smo tudi do spoznanja, da bi takšnih in podobnih družabnih prireditev lahko organizirali večkrat.

Iskreno se zahvaljujemo prirediteljem tega večera, zlasti pevcem in igralcem za sproščeni potek zabave z željo, da bi jih še večkrat priredili.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

ZABAVNO PRIREDITEV

v nedeljo 3. marca ob 14.30 in 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

Na sporedu so šaljive točke. Vabimo, da se obeh prireditev udeležite v čim večjem številu.

Odbor

Slovensko prosvetno društvo Globasnica vabi na Suhodolčanovo komedijo za mlade

SREČNA HIŠA DOBERDAN

v nedeljo 3. marca 1974 ob 14.30 uri pri Šoštarku v Globasnici. Gostuje gledališka skupina DPD Mežica-Prevalje.

Prisrčno vabljeni!

V sredo se bodo odprla vrata mednarodnega velesejma na Dunaju

99. mednarodni velesejem na Dunaju, ki ga bo v sredo slovesno odprl zvezni prezident Jonas, bo letos prinesel še kvalitetnejšo in večjo izbiro kot druga leta. Že dolgo je od tega, ko se je dunajski velesejem uvrstil med najbolj znane prireditve v Evropi, tako da ga danes obiskujejo in razstavljajo na njem številni gosti in podjetja iz vseh kontinentov.

Mednarodni dunajski velesejem bo odprt od srede 6. marca do vključno nedelje 10. marca. Razstavljalci razstavljajo svoje blago na obsežnem sejmskem razstavišču in v sejmski palači. Inozemske izdelke razstavlja skupno 1494 podjetij iz 33 držav. Iz Avstrije je zastopanih 2008 podjetij. Samo iz območja Dunaja razstavlja 1408 tvrdk, medtem ko je dežela Koroška zastopana s 43 podjetji. Med inozemci so najbolj zastopane Zvezna republika Nemčija (655 razstavljalcev), Italija (163) in Anglija (138 podjetij). Jugoslavija je udeležena na sejmu s 4 podjetji. V primerjavi z zadnjim letom razstavlja letos 10 držav več kot lani.

Posebno mesto na dunajskem velesejmu zavzema razstava gradbenega gospodarstva z gradbenimi stroji, vozili in drugimi gradbenimi potrebščinami. Za gradbeno

panogo je prijavljenih 300 razstavljalcev, katerim je na razpolago kar 70.000 kvadratnih metrov razstavne površine. Tudi razstava pohištva je bogato zastopana v 11 halah s skupno 25.000 m² površine. V zvezi z lesom razstavljajo tudi najsodobnejše stroje za obdelavo lesa. Velik poudarek je posvečen tudi področju „elektrotehnike“, na katerem je zastopanih kar 400 razstavljalcev na površini 35.000 m². Seveda razstavljajo na velesejmu tudi druge predmete — športne artikle, ure in nakit, dragoceno krzno, usnjene izdelke, glasbene instrumente itd.

Niževavstrijska kmetijska zbornica bo sodelovala in obogatila dunajski velesejem z lovsko razstavo in simpozijem o lovu ter nadaljnjimi posebnimi razstavami o pitanju goveje živine. Velik poudarek bodo tokrat dali tudi posebni razstavi motornih koles, navadnih koles in mopedov.

V nekaj dneh bodo vrata dunajskega velesejma spet odprta. Dunaj bo za 5 dni prizorišče velike prireditve, ki bo gotovo pritegnila številne interesente od blizu in daleč, da se seznanijo z dosežki domačega in tujega gospodarstva.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

Tekel je. Okoli glave so mu žvižgale kroglice. Na koncu vrta, kjer je hotel preskočiti kamnito ograjo, mu je pot prestregel nemški vojak, ki se je dvignil iz grmovja. Spogledala sta se tako, kot bi se najraje drug drugemu umaknila s poti.

Mihajlo je sprožil pištolo. Zadel ga je v čelo. Preskočil je truplo in bežal v borov gozd, na greben za vasjo.

Ves zasopel je že pritekel na rob vzpetine, ko je za hip postal in se ozrl nazaj, da bi videl, kaj je s preganjalci.

Ni razločil strela. Le zapleko ga je pod lopatico na desni strani. Opočel se je in se z roko zgrabil spredaj, kjer je izstopila krogla. Odpel je bluzo in segel pod srčico. Zakolovratil je rana, med prsti mu je curljala svetlo rdeča kri. Zazakloval je globlje v gozd, med goščavo in trnje.

V krošnjah borovcev je zablestela mrzla svetloba sonca. Slepčica in kruta se je razlila po ostrorobem kamenju, kjer je solzila kri, kapljala za kapljo, po trhljih iglicah.

Vlekel se je vse globlje v goščavo kot zastrupljena divjad pred lovci in psi. Srce mu je nemirno utripalo. Kri se je odtokala in čutil je ostrino razcefranih reber. Izpljunil je kri, ki se mu je nabrala v ustih in padel.

Šele zdaj se je zavedel, da jim ne bo ubežal. Strah z velikim očesom, kot ogenj žgočim, je zganil v njem vse preostale sile. Vlekel se je skozi zaraslo goščavo, da si je do krvi ranil obraz in roko. Polem se je le še plazil.

Za seboj je slišal glasove, hreščaje in ostre kot konice mečev. Blizali so se mu nezadržano — ni videl več druge možnosti, ko da jih počaka.

Prvega bo ubil, potem pa še sebe...

Iz vlekel je težko pištolo in čakal.

Pri srcu se mu je zganilo nekaj toplega. Čeprav je večkrat razmišljal o herojski smrti v boju, si je sedaj ni želel. Želel si je miru sredi kroške samote, ob prevolljenem kamenju in bornih rastlinah, da bi lahko izdihnil.

Glasovi so se odaljili. Prevalil se je vznak. Brez moči se je zazrl v poševno sonce, ki je odprlo žilo v sivini neba, da mu je lila modrina neskončnosti naravnost v oči.

Nikogar ne bo za njim, da bi ga vzel s seboj na to daljno potovanje. Bil bi mu za kurirja, se je poskusil tolažiti s šalo. Čez ustnice se mu je v brado cedila kri, sprva še svetlo rdeča, potem temnejša.

Velika dolina se je zapirala, ožila se je in temnela.

Skozi okna spomina je tekla reka rumenega dima, mu odgrinjala svet otroštva in ga vodila v svet njegovih dejanj. Vse je postajalo pepel, droban in tenak, pepel, ki ga raznaša veter po pustli krivini zemlje, kjer spijs pod rušo mnogi njegovi prijatelji, po stezah hribov, proti zahodu, kjer so brigade, tja, kjer so še sledovi, ki so jih kdove kdaj izklesale čeljusti topov, in debla, ki so že zasmolila rane.

Z eno roko je čvrsto zapiral rano, z drugo pa se je oklepaj resastih trav in se zagledal skozi veje v daljavo.

Stvarnost se je mešala s prividi. Rdeče zastave na robovih neba so gorele. Na očeh je začutil pekoče solze, ki so brazdale obraz. Uzrl je gozd petrolejskih tebrov, dim in razvejene cevi in visoke hiše Bakuja. V ušesih so mu zvonili zvonovi moskovskih cerkva in topovi stalingrajske bitke... Zvok štuk in kaljuš... Vse se je zlivalo v simfonijo... V grmenje neba, ki se je razpočilo...

„O, kako lepa boš zemlja, ko bo izdihnil poslednji ubijalec na tebi!“

Odhajam... kako naglo, kako noro, kako nepredvideno je prišlo...

Že davno je zapustil boga in bog je zapustil njega. Zato se je spomnil ljudi, ki so mu bili blizu. S filmsko naglico so brzeli prebliski spominov. Starši, ki jih je zgodaj izgubil... Major rdeče armade, ki ga je sprejel v stranko... Nemci so zdrsnili mimo njega kot pošastne sanje. Prikazal

se mu je Duletov obraz. On je bil prvi, ki mu je zaupal. Lazar in Pemc sta mu sestavljala mine... Blisk, ki ga je varoval pred gestapom... Pa Svarun... Podal mu je roko, ko je odhajal tja v deželo, ki je on, Mihajlo, ne bo več videl. Spomnil se je Ane... Poljaka ni več, zdaj bo moral Marko za bolta. In Mirjam... zakaj ni raje odšel v Trst? Kako ga je čakala! Zdaj je šele doumel, zakaj je tako želela otroka z njim...

Glasovi so se spet blizali. Prisluhnil jim je. Bili so kot pasje lajanje in spet so se oddaljevali, kot bi se igrali z njim. Naj bo karkoli, z njim so računi že poravnani...

Zdaj mu je bilo žal, da ni zaplodel otroka. Kako lep konec bi bil ob njegovem začetku in kako lep začetek ob takem koncu! Igra spomina, igra besed brez vrednosti, kot se igrajo pene valov sredi razburkanega morja: slika izgine tedaj, ko nastane...

„Zato, da sem postal to, kar sem, sem moral biti to, kar v resnici nisem. Kako žalostno protislovje! Skrivnost za liste, ki bodo na splavu spomina oteli mojo izginito sled. Rad sem imel ljudi in sovražil sem vse uniforme sveta. Najbolj pa ubijanje.“

Zaprli so oči in se predal doživeltju, kako se giblje tema k temi. Kako se približuje zven tišine. Kako se pretaplja v naraščajočo grozo.

Laže, kdor govori, da ga ni strah neznanega!

Čutil je, da ga požira vodovje, da ga obliva mračen hlad, in zdelo se mu je, da blodi skozi sivino, enolično puščavo. In kaj vidi v njej? Kakšen blazen privid? Tu gredo kolone mrtvih bataljonov, brigad, divizij, senc, ki se pomikajo v praznino, vsi gredo in on gre z njimi. Kdo gre in komu se pridružuje?

Zdaj jih gleda z očmi radovednega opazovalca. Tu so poveljniki in rekruti združeni. Prijatelji in sovražniki. Junaki in panikarji. Lopovi in poštenjaki. Norci in pametni. Skaženi

Zdravilne lastnosti pelina

Majhen otrok nenehno raziskuje svet, ki ga obdaja, ter ga skuša čim bolj spoznati. Vendar mu po drugem rojstnem dnevu ne zadošča le ugotavljanje tega, kar se okrog njega dogaja, temveč sam poizkuša spremeniti ali ustvariti kaj novega v tem svetu. Tako rad sestavlja in razstavlja razne naprave, spravlja v pogon aparate, prižiga televizor, odpira okna med vožnjo v avtomobilu, prižiga vžigalice, odpira in zapira pipe, itd. Po drugem letu otrok toliko dozori, da mnogi starši precenjujejo njegove razumske sposobnosti. Otrok se jim zdi tako "pameten" in menijo, da se bo znal varovati vsaj pred najhujšimi nevarnostmi. Pa ni tako. S svojo neotlažljivo radovednostjo in neutrudljivo aktivnostjo je malček izpostavljen številnim nevarnostim; odrasli morajo še poostri skrb za njegovo varnost.

Dveletnik zelo rad gleda skozi okno in seveda lahko tudi pade skozenj. Zaradi tega pazite na odprta okna in na vrata, ki vodijo

Kako preprečiti nesrečo majhnega otroka

na balkone z nevarnimi ograjami. In ne delajte si utvar, da so okna ali balkonska ograja previsoka, da bi lahko malček splezal nanje. Včasih je prav nepojmljivo, kako hitro in spretno spleza na stol, s stola na mizo in z mize na okno. Na prvi pogled mu res ne bi prisodili take spretnosti. — Dveletnik ljubi vodo. Rad se igra z njo in v njej. Brez pomisleka bo šel v reko, v ribnik, v morje. Ne puščajte ga samega ob vodi! — Otrok že dobro hodi, vedno se mu mudi, vedno kam hiti, po stanovanju in iz njega. Sedaj mu stopnice niso več nevarne, če niso drseče ali pokrite s preprogo, v katero se lahko zaplete. — Otrok postaja družaben, rad se igra s sovrstniki. Pazite, nevarnost se veča, zakaj sedaj je na delu več malčkov. Če dobijo v roke voziček, se bodo vsi hoteli peljati v njem, ni pa gotovo, ali bo voziček vzdržal. Z eno besedo — pomislite kakšno igralko boste dali majhnim otrokom. — Triletni zelo rad pomaga v gospodinjstvu.

Če kakšna rastlina pomeni pojem grenkobe in trpkosti, potem je to vsekakor pelin (*Artemisia absinthium*). Ta nezahteven siv polgrm lahko raste praktično povsod, še najraje pa na suhi zemlji ter v topli in začetni legi; v vrtovih ne zahteva posebne nege. Tudi razmnoževanje je kar se da enostavno: s semenom ali z delitvijo.

Včasih mama pozabi, s kom ima opravka, in prosi malčka, naj ji poda nož ali kozarec. Roke triletnika so še zelo nespretne in otrok se lahko porežel. — Nikar ne navajajte triletnika, da hodi sam čez cesto. Tudi pod vašim nadzorstvom naj ne poizkuša sam prečkati ceste, kajti prihodnjič bo to storil povsem samostojno. — Še vedno je treba dobro pospraviti pred njim zdravila, da jih ne bi pomotoma pojedel, misleč, da so bonboni. — Triletniku resda grozi še vse polno nevarnosti, vendar se z njim že lažje pomenite in mu lahko marsikaj pojasnite. A nikar se ne zanašajte preveč, da je razumel vse, kar ste mu razlagali, tudi če pri tem najresneje kima. Še manj pa se zanesite na to, da si bo zapomnil, kaj ste mu pravili.

S štiriletnikom je že precej lažje. Nevarna mu je njegova rdeča žoga, ki prileti na cesto, tricikel, s katerim se vozi na cesto, in podobne dogodivščine, ki lahko pripeljejo do prometnih nezd. — Štiriletnik zelo rad pleza. S tem da mu prepoveste plezanje po drevju, mu ne boste dosti pomagali. Plezal bo pač, ko vas ne bo poleg. Raje ga obujte v copate, v katerih mu pri plezanju ne bo drselo, pokažite mu, kako se mora prijeti, da ne bo padel, in mu dovolite plezati v vaši prisotnosti.

Omenili smo le nekaj nevarnosti, ki ogrožajo otroke med drugim in petim letom starosti. Ne smemo pozabiti, da umre v tem obdobju več otrok zaradi nezd kot pa zaradi katerekoli bolezni. Starši morajo po svojih močeh varovati malega otroka pred nevarnostmi prav tako, kot ga varujejo pred prehladom in drugimi boleznimi.

Od zdravih delov rastline nabiramo bodisi same pelinove liste ali pa cvetoče zelišče; pelin pa svetlo rumeno cveti od julija do septembra. Pelinove koristne snovi so: tri različne grenčice, ki mu dajejo okus, eletrično pelinovo olje in tri organske kisline, azulen (tega imajo tudi kamilice) ter nazadnje manganove in kalijeve soli.

Pelin je zel, ki jo še najbolj uporabljajo za odlično prebravo in izvrsten tek. To zelišče namreč krepi, izboljšuje izločanje žolča in odpravlja prebavne motnje vsake vrste. Tako odlično učinkuje zoper krče v prebavilih, želodčni katar, kronično zaprtje, preobilico želodčne kisline, občutek zasičenosti, zgago ter celo oblogo na jeziku in neprijeten vonj iz ust.

Eterično pelinovo olje, ki ga zelišče vsebuje, pospešuje delovanje ledvic in je tako priporočljivo piti čaj pri vnetjih ledvičnih čašic, vodenici in katarju mehurja. Paziti pa morate, da ta količina ni prevelika, ker pri-

de sicer do nasprotnega učinka, kar bolezen samo še poslabša. Eden od ugodnih učinkov pelina je tudi dokazan: grenak čaj namreč ureja krvni obtok.

Tako mine cela vrsta tegob, ki jih zdravilni pelin prežene: prenehajo motnje v presnovi, tolščavost in psihične motnje, ki so posledica slabega počutja ob nerednem delovanju jeter, prebavil, žolčnika. In pri ženskih ima še dodaten učinek: ureja mesečno perilo pospešuje popadke ter olajšuje porod.

Navadno je treba popiti eno ali dve skodelici pelinovega čaja; za vsako skodelico pa vzemite eno čajno žličko pelina in ga pripravite v obliki preliva. Dober in zdravilen je tudi doma pripravljen pelinkovec. Zanj zadostuje 20 gramov pelina, ki ga je treba namakati v litru dobrega domačega belega vina. Pelinkovec dobi svojo pravo zdravilnost, ko se vino obarva s pelinovo značilno barvo.

Možganski pretres

Bolezen, ki jo strokovno imenujemo *Comotio cerebri*, zasledimo v modernem času, žal, vse pogostje. Nastopi namreč po najrazličnejših udarcih na glavo, pa tudi po padcih na glavo. V času krepkega razvoja gospodarstva, v času naraščanja prometnih nesreč in v času masovnega športnega udejstvovanja ljudi pa je takšnih udarcev seveda več kot nekoč v "lepih starih mirnih časih".

Medtem ko je nekoč bil obseg pojma možganski pretres znatno širši, je razvoj sodobne nevrologije in nevrokirurgije v zadnjih desetletjih povzročil, da smo spoznali vrsto novih bolezenskih stanj, ki že presega-jo stanje možganskega pretresa in se je ta torej zožil, zato pa postal bolj jasn in točen.

Danes imamo za možganski pretres prehodno stanje razširjene paralize delovanja možganov, ki nastopi kot takojšnja neposredna posledica udarca glave.

Pri možganskem pretresu torej ne gre za direktno poškodbo možganov, temveč predvsem za njih moteno delovanje. S sodobnimi raziskovalnimi metodami je sicer uspelo od-

kriti določene okvare same možganske celice, slej ko prej pa sodimo, da gre pri možganskem pretresu za moteno delovanje, in ne za resnično okvaro tkiva. Prav zaradi tega so spremembe pri možganskem pretresu minljive, edino pri po-

navljajočih se pretresih (npr. nekoč pri boksarjih) lahko pride do trajnih okvar.

Pri možganskem pretresu nastopi neposredno poškodbi nezavest. Ta je precej globoka, poškodovanec je bled, diha pospešeno in površno, očne zenice le težko reagirajo na svetlobo, že med nezavestjo, še pogostje pa po njej nastopi bruhanje. Izguba zavesti lahko traja le nekaj trenutkov, po navadi pa traja od nekaj minut do nekaj ur, v najtežjih primerih do 24 ur. Ko se poškodovanec prebudi, je pogosto nemiren in dezorientiran, skoraj praviloma pa se ne spominja dogodka, ki je povzročil pretres.

Možganski pretres se po navadi pozdravi v dveh, treh tednih. Pri nekaterih ljudeh ostane po pretresu še glavobol, raztresenost, občasno bruhanje, odpor do alkohola in nikotina. Te težave se še stopnjujejo ob spremembi vremena. Velja pa

povedati, da vse te težave izginijo najkasneje po 6 mesecih.

Kako ravnamo z bolnikom z možganskim pretresom? Predvsem mirno in preudarno. Človeka položimo po možnosti v zatemnjen miren prostor, zglavje mu zvišamo. Če takšnega prostora ni (prometne nesreče) bomo skušali najbolje improvizirati. Takoj seveda pokličemo zdravnika ali reševalce, saj vsaka nezavest po poškodbi še dolgo ni le precej nedolžni možganski pretres, temveč je lahko nezavest tudi posledica znatno hujše poškodbe. In končno lahko ima človek z možganskim pretresom tudi še kakšno drugo poškodbo. Če nezavestna oseba bruha, ji obrnemo glavo v stran in očistimo ustno votlino, da izbruhane vsebine ne bi vdihnili. Predvsem pa nezavestnemu nikoli ne smemo vlivati v usta tekočin. Umetno dihanje pri možganskem pretresu ni potrebno, ker ponesrečenec tako in tako sam diha. Tudi različne nestrokovne masaže srca (z žganjem, kisom, mlekom in podobnim) pri možganskem pretresu niso potrebne, pogosto le odpor do alkohola in nikotina. Te težave se še stopnjujejo ob spremembi vremena. Velja pa — namreč mir.

Poskusite!

RAGU IZ TELEČJIH MOŽGANOV IN GOB

Telečji možgani, čebula, klinček, sol, poper, kis, žilica moka, surovo maslo ali margarina, limonine rezine, pol kozarca belega vina, dušene gobe, jajce, zelen peteršilj.

Možgane operemo, očistimo košč in kuhamo v vodi, ki smo ji dodali čebulo, klinček, sol, poper in kis. Na majčobi zarumenimo moko, dodamo možgane, nekaj limoninih rezin in vino. Čez nekaj časa dodamo posebej dušene gobe, po okusu začnimo in kuhamo do mehkega. Preden damo jed na mizo, jo legiramo z jajcem in potresemo s seseklim zelenim peteršiljem.

PARADIZNIKOVA JUHA S SIROVO PENO

1 žilica na drobno kocke narezane slaninice, pol čebule, par, zavitek paradiznikove juhe, tričetrt litra vode, četrt litra mleka, 2 beljaka, ščepec soli, žilica naribanega parmezana, muškato oršek, poper, zelen peteršilj.

Slanino rahlo zarumenimo, dodamo sesekljano čebulo in drobno narezan por, dušimo pet minut, zalijemo z vodo, zmešamo z vsebino zavitka in kuhamo po navodilu (na zavitku). Nato dodamo mleko in juho ponovno zavremo. Beljake solimo in stepemo v sneg, v katerega rahlo primešamo sir, nariban muškato oršek in poper. Z žilico oblikujemo žličke, jih vložimo v juho, pokrijemo lonec in ga postavimo na rob štedilnika za pet minut, da se žličke strdijo. Preden damo juho na mizo, jo potresemo s seseklim zelenim peteršiljem.

JETNI CMOKI IZ PASTETE

Jetna pasta, jajce, drobtine.

Jetno pasto dobro vmešamo z jajcem in dodamo drobtine po potrebi. Pustimo nekaj časa stati, cmoke oblikujemo z žilico in jih zakuhamo v vročo juho.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

in lepi. Tudi ženske so tu, čeprav so sence brez spola. Device in cipe. ŠELE V SENCAH SMO VSI ENAKI, se mu je razodela čista resnica. Je mar potem vse drugo privid, iluzija ali laž? Zato, da bi laže živeli in težje umirali? Ali je to puščava, ali je morje, so mar kolone reke, ali so samo poča ali samo krik vetrov?

Teža moreče megle je votla praznina v njem. Zdaj so vse izkušnje, vsi cilji že onkraj slehernega pomena. Kljub temu je dosegel svoj cilj, svoje spoznanje.

SMART JE ENAKOST

SMART JE SVOBODA

SMART JE PRAVICA.

„Zdaj vam prepuščam bojišče in umiram zato, da bi drugi živeli drugače... Če bodo kdaj razumeli, zakaj smo padli. Če ne, se spirala začneja znova...“

Solze so mu privrele po licih in kri čez ustnice. Nikoli se ni sramoval solz. Večkrat jih je pretakal v tišini samote, da ne bi padel, da bi bil bolj močan, takrat, kadar se je pogovarjal z drevjem, ko je imel občutek, da ga ljudje ne razumejo.

Skušal je odpreti oči. Veke pa so že kamenale. Skozi reže rahle svetlobe je videl svet dreves, živih in trepetajočih v vetru. Glasov preganjalcev ni bilo več. Bil je le steber grenkega dima v obliki strupene gobe, segajoč vse do neba...

Na vejico borovca nad njim je priletela ptica. Siva in drobna se je umirila in zažvrgolela.

Kjer pojejo plice, se človeku ni batil

Kako nora misel, da bi se sam ubil, ko je tako lepo živeti, včasih samo za sen, le za trenutke! Kako čudovito je zaznati tudi odhod na pot, od koder ne bo vrnitve...

Položil je težko pištolo poleg sebe. Potegnil je roko z rane in pustil kri, da se je ulila. Dal je roke pod glavo, tako kot včasih, ko je bil še deček, v kavkaški stepi, ko

je sonce prežarjalo morje trav in se iskalo na gladini Kaspijskega jezera, ko je gledal pot oblakov, ko je gledal v človeški obraz in sanjaril o ljubezni, gledal, kako se zgri- nja na zemljo noč...

Ali ne tuli volk v temo sofeske? Vse se temni. Za solze so oči prazne. Zemlja je kamnita in težka. Nebo visoko in črno. Nikjer več spomina, ne bolečine ne sanj ne hrepenenja. Samo prah, ki zasipa sledi... Pepel in samota... In on v njej, kakor skala gol, prevotljen in mrtev...

4

Vest, da je Mihajlo padel, je prinesel v štab divizije Blisk. Poročal je Pemcu, da je vila zaminirana in da sta se z Mihajlom ločila dan pred njegovo smrtjo.

Pemca je vest hudo prizadela.

„Vedno sem se bal za vsakega od vas, ki ste tvegali mnogokrat in preveč. Grize me vest, ali je prav in potrebno nalagati človeku, ki večkrat uspe v najtežjih okoliščinah, da poskuša spet in spet ter ponavlja nevarno igro toliko časa, da jo prej ali slej izgubi.“

„Ne muči se zavoljo tega, Matejka, čeprav koprimo kot pomladanski sneg... Diverzanti smo posebne vrste ljudje, ki izzivamo smrt. Ne samo takrat, kadar nas pošljete na akcijo. Tudi takrat, kadar nam ni treba. Poglej Poljaka. Nihče ga ni poslal z mino na bunker!“

„Morda imaš prav. Toda kaj nas vleče?“

„Menda ima vsak svoj vzrok. Neki globlji nagib v dnu zavesti ga žene.“

„Malo je ljudi, ki se bore iz prepričanja. Če bi se vsi bojevali samo zaradi prepričanja, bi bilo kmalu konec vojske.“

V štab je prišel kurir in postavil na mizo čutarico s sadjevcem. „Na, Blisk, žejen si, ker imaš dolgo pot za seboj!“

Nagnila sta kozarca in se namrdnila, čeprav jima je kislica prijetno ohladila grlo.

„Kaj hočemo, Blisk... Kdove, kako bova končala midva. Živel je danes prav razkošje! Najini prijatelji padajo eden za drugim.“

„Prav nič mi ni do tega, da bi padel, in ne, da bi se sam ustrelil. Vsak dan trdnije se oklepam življenja. Tako daleč sem že, da pazim nase.“

„Tudi jaz, Blisk!“

„Ti moraš! Zdaj, ko si komandant divizije, pa še posebej! Čestitam ti za zaupanje.“ Smehlja se mu je krepko stisnil roko.

„Nikoli nisem mislil, da bom poveljeval diviziji. Saj me poznaš in veš, da imam bolj diverzantsko dušo. Težko si predstavljaj, da sto in sto ljudi izvajajo tvojo voljo in tvoje zamisli. Rad bi napravil brigade trdne in udarne, toda brez sile, le s pametjo in prepričevanjem. Ne vem, če mi bo uspelo!“

„Uspelo ti bo, Pemc, ker si vedno in povsod žel uspehe. Znal si pridobiti ljudi, ki so ti pomagali uresničevati načrte.“

Pemc se je sprehodil po izbi.

„Samo tebi povem, da imam nekakšno tremo. Bojim se. Komaj sem prevzel divizijo, že bo treba z njo v napad. Korpus pripravlja udar na dolomitski bok.“

„Vem,“ je dejal Blisk. „Če bosta zletela v zrak nemški in tržaški štab, bomo izkoristili zmedo — čas za udar bo idealen.“

Pemčev ostri obraz se je zresnil. Ustavil se je, pogledal Bliska in dejal:

„Pomislike imam, ki jih ne smem izreči. Mnogi so mi zavistni, ker mi je vodstvo kot obveščevalcu zaupalo divizijo. Komaj čakajo, da bi napravil kaj narobe.“

(Nadaljevanje v naslednji številki)

za oddih in razvedrilo

FRANK GAY

Zapeljevanje

Tip, ki je vstopil, mi ni bil niti najmanj všeč. Vendar, bil je klient, ta trenutek pa nisem imel drugih strank. Zato ga nisem zavrnil.

Bil je postaven, vendar malo nižji od mene. Videti je bil gentleman, vendar to prav gotovo ni bil. Ukazal mi je:

— Vstanite, da si vas bolje ogledam!

Rad bi ga poslal k hudiču, vendar sem se zadržal in vstal.

— Prav, zdaj se obrnite.

— Veste kaj, tole je detektivska agencija, sem protestiral, ne pa modna revija.

— Obrnite se, je vztrajal. Ne, ne tako hitro! Le kaj je z vami, ali se ne znate počasi obračati?

Spet mu nisem pokazal vrat, ker je bil edini klient. Končno je izjavil:

— Ustrezate! Vi ste približno takšen možik, kakršen mi je všeč. Visok, močan in malo trčen.

Stopil sem k njemu in ga pograbil za suknjič. Vlekel sem ga k sebi, dokler se najina nosa nista skoro dotikala, nato pa sem mu dejal:

— Poslušajte, vil Končno bi le rad zvedel, kaj hočete.

Niti trenil ni. Čisto mirno me je vprašal:

— Ali bi želeli tisoč dolarjev?

Njegovo obnašanje je bilo še vedno nevljudno.

— Seveda bi želel.

— Potem pa me izpustite!

Ko sem ga izpustil, je pripomnil:

— Z denarjem je mogoče kupiti vse. Kupil vas bom za tisoč dolarjev.

— Kaj naj storim? sem ga vprašal po krajšem oklevanju.

Razvlekel je usta v nekaj, kar naj bi bil nasmeh:

— Hočem, da zapelujete mojo ženo.

Vprašujoče me je gledal, toda moj obraz mu ni povedal ničesar.

— Vi ste prvi mož, ki mi bo kaj takšnega plačal.

Pridušeno se je zasmejal.

— Z ženo živiva ločeno. Sovraživa se.

Našel je tisoč dolarjev v bankovcih po 20 dolarjev in jih vrgel na mizo. Kakor je pripovedoval, je bilo vse zelo preprosto, dejansko pa je bilo čisto drugače. Nisem vedel, ali potrebuje to uslugo zaradi izsiljevanja ali zaradi ločitve. Želel je, da vse to posname na filmski trak in magnetofon. In ne samo to: hotel je, da bi bil on navzoč in da bi vse osebno opazoval.

Spravil sem denar v listnico.

— Stori bom vse, kar morem, da bi vam ustregel.

To je bilo mogoče izvesti s posebnim ogledalom. Na eni strani je ogledalo, s hrbtne strani pa okno. V mojem stanovanju je takoj poleg dnevne sobe majhna garderoba, katere vrata se odpirajo proti kavču. V vrata garderobe bom moral vgraditi ogledalo, za njim pa postaviti filmsko kamero, usmerjeno proti kavču.

Preden je odšel, mi je dal še nekaj — tri fotografije svoje žene; v obleki, v kapalkah in — brez vsega. Prepričan sem bil, da jo bom spoznal, ne glede na to, kje jo bom srečal. Bila je pravcata lepota, visoka in vitka rjavolaska, stara približno trideset let.

Našel sem gospo Quentin tam, kamor me je poslal njen mož: stala je na koncu odskočne deske v plavalnem klubu Silver. Da bi lahko vstopil, sem pokazal člansko izkaznico njenega moža. Takoj sem opazil, da je še lepša kakor na slikah.

Ime ji je bilo Michele. Kaj kmalu sem se seznanil z njo. Predstavil sem se ji kot reporter Suna, zdaj na dopustu.

Še isti večer sem jo povabil na večerjo. Tako je bilo tudi naslednja dva večera. Vedno sva iskala diskretne kraje, kajti tako mi je pojasnila, boji se, da se ne bi srečala z možem. Vse je šlo tako gladko, da sem obvestil Quentina, naj bo pripravljen, kajti čas za akcijo ni daleč.

Četrty dan sem telefoniral Michele in jo povabil, naj pride na večerjo k meni domov. Pristala je. Na vratih garderobe je že bilo montirano ogledalo. Imam svojo kamero in magnetofon, zato sem jih razvrstil; magnetofon in mikrofon pod kavč, kamero pa na podstavek za vrati.

Magnetofon se lahko vrti nepretrgoma štiri ure. S kamero bo drugače. Nameraval sem postaviti Quentina za kamero in mu prepustiti, da snema po lastni izbiri.

Prišel je pol ure prej, kakor sva se dogovorila. Povedal sem mu, kako kamero dela. Nato sem ga posadil na stol in zaklenil garderobo.

Michele je bila ta večer prekrasna v globoko dekoltirani obleki. Kakor sem vam že povedal, je bila visoka, vitka, nekam temna, meni pa se zdijo takšne ženske očarljive.

Michele je bila ta večer prekrasna v globoko dekoltirani obleki. Kakor sem vam že povedal, je bila visoka, vitka, nekam temna, meni pa se zdijo takšne ženske očarljive.

Knjige za planince

Slovensko planinsko društvo v Celovcu sporoča vsem, ki se zanimajo za planinstvo, da ima knjigarna „Naša knjiga“ na zalogi tudi planinsko literaturo in zemljevide (specialke):

Stanko Klinar: Karavanke (planinski vodnik) . . .	Šil. 91.—
Peter Ficko: Kamniške in Savinjske Alpe . . .	Šil. 100.—
Fritz Schmitt: Nevarnosti v gorah . . .	Šil. 12.—
Albert Gail: Plazovi . . .	Šil. 40.—
Mihelič-Skarja: Hoja in plezanje v gorah . . .	Šil. 35.—
Rafko Dolhar: Pot na planine . . .	Šil. 80.—
Zemljevidi Vzhodnih in Zahodnih Alp 1:50.000 . . .	Šil. 30.—
Zemljevidi škofjeloškega pogorja 1:40.000 . . .	Šil. 30.—

Knjige lahko naročite pri Slovenskem planinskem društvu v Celovcu, Gasometergasse 10/I ali pa neposredno pri „Naši knjigi“, Celovec, Wulfengasse.

Prišli smo do črne kave ali do posladka, ne spominjam se več točno, ko je eden izmed gostov pri mizi, okulist Jean Fourie, sprožil pogovor o spiritizmu.

Vse, kar je v stanovanju zaslužilo označbo „miza“, je začelo naenkrat trepetati kot listje v vetru, na veliko žalost porcelana, ki se je boleče seznanjal s parketom.

Ker je bil moj kozarec prazen, se nisem hudo vznemiril.

Magija, kobala, teozofija, ezoterizem, tostranstvo in onostranstvo, zgoraj in spodaj in podobni pojmi so krasili naš pogovor vsevprek.

Spiritistom so oči žarele od notranjega ognja, materialisti so hladno zmigavali z rameni.

Tisti, ki niso bili s srcem ne na eni ne na drugi strani, so kazali svojo nevtralnost na to, da so pili irski whisky, kot bi bil deževnica.

Kar se tiče mene — če koga zanimajo podrobnosti — sem se počutil hkrati kot spiritist, materialist in neutrlist. So dnevi, ko je človek zares v formi.

Ali je res vsenaokrog samo materija?

Nenadoma me je obšla tesnoba: začel sem dvomiti. Kdo ve: morda letajo okrog mene dematerializirani duhovi?

In kaj potem?

Nadaljnji kozarec whiskyja mi je delno povrnil duševni mir in prislunil sem prijatelju Fourieju, ki je bil sredi budizma in preseljevanja duš.

Naš lastni „jaz“, je zatrjeval, je mogoče vzeti iz telesa tako preprosto kot robec iz žepa in ga posaditi v minljivo podobo drugega človeškega bitja, medtem ko dobimo med to operacijo mi sami dušo onega drugega.

Nekateri so ves čas spretno molčali. Med tistimi, ki so se posebej odlikovali z molkom, lahko navedem našega starega prijatelja, Amerikanca Harryja Couvayrea. Doslej se je posvečal izključno mešanju groga in whiskyja. Opazil sem, da je dodal sladkorja le ščepec, vode pa tako rekoč nič.

„In ti, Harry?“ ga je nekdo vprašal. „Ali ti

Najprej sem ji ponudil najboljši zrezek, kar sem jih kdaj pripravil, nato pa sem jo posadil na kavč in ji dal v roko kozarec whiskyja. Šel sem v spalnico in se nekaj časa ukvarjal z budilko, nato pa sem vzel svoj kozarec in sedel poleg nje na kavč.

Zabava se je začela. Poljubil sem jo, ona pa mi je vrnila poljub. Pričel sem jo bližje. Ni se upirala. Pobožal sem jo po hrbtu in se ustavil na kolenih.

Naenkrat je bilo slišati zvone nje iz spalnice. Oba sva se zdrznila.

— Kaj je bilo? me je vprašala.

— Budilka! Najbrž sem jo napočno naravnal.

Zasmejala se je in me spet poljubila:

— Naj kar zvoni, saj se bo ustavila.

— To je električna budilka, sem ji pojasnil, zvonila bo vso noč! Dal sem ji pijačo v roke, se opravičil in odšel, da bi uro izključil.

Nisem bil odsoten več kakor eno minuto, vendar sem takoj, ko sem se vrnil v sobo, opazil, da se je vse spremenilo. Kozarec je držala v eni roki, neki temni predmet pa v drugi. Ko sem prišel bližje, sem videl, da je to moja listnica, ki mi je prav gotovo padla iz žepa, ko sem objemal Michele.

Odprla jo je. V celofanskem predalu sem zagledal svojo detektivsko izkaznico. Vse, kar je rekla, je bilo:

— Baraba nesramna!

Vrgla listnico na tla, vzela plašč in se oblekla. Mislim sem, da bo takoj odšla in da bo s tem vraga konec. Toda motil sem se. Zamahnila je s kozarcem tako, da sta me whisky in led zadela sredi obraza.

Smeh stoletij

Po cesarju Tiberiju je zavladał Nero, znan kot silno krut vladar, požigalec Rima, morilec lastne matere, svojega vzgojitelja Seneka in vrste drugih predstavnikov rimske aristokracije.

Pri njegovem krvoločnem početju mu ni nihče ugovarjal, le Seneka, njegov nekdanji vzgojitelj, je imel dovolj poguma, da mu je povedal v obraz:

„Če boš še tako moril, svojega naslednika le ne boš mogel umoriti.“

Ko se je senat nazadnje le naveličal Nerovih groženj, se je odločil, da se ga bo iznebil. S posebnim odlokom ga je proglasil za sovražnika države. Vodja upora naj bi bil Vindex.

Nero, ki je izvedel za ta ukrep, je besen razpisal na Vindexovo glavo nagrado deset milijonov sestercev. Tedaj je Vindex vzkliknil:

„Nero obljublja deset milijonov sestercev tistemu, ki mu prinese mojo glavo. Jaz pa sem pripravljen dati še nekaj več tistemu, ki mi prinese Nerovo.“

Šele nato je odšla in jezno zaloputnila vrata za seboj.

Pogledal sem v ogledalo, ker sem vedel, da me Quentin opazuje z druge strani. Odklenil sem vrata, jih odprl in se umaknil. Planil je ven kot podivjan bik in prevrnil stojalo, na katerem je bila kamera.

— Prekleti zelenec, je zavpil. Vse si pokvaril. Hočem nazaj svoj denar.

Tedaj sem ga usekal. Moja pest mu je priletela naravnost na oko. Ni padel, temveč je samo omočno stresal glavo. Počakal sem približno minuto, da je prišel k sebi, nato pa sem odprl vrata in ga vrgel ven.

Naslednje pol ure sem čistil stanovališče. Obrisal sem whisky s preproge in kavča, skril sem kamero in magnetofon ter izpraznil pepelnike. Nato sem prišel na vrsto še sam. Slek sem srajco in hlače ter odšel pod prho.

Pripravil sem si nov whisky z ledom in ognjen v domačo haljo sedel na kavč. Popil sem morda tri požirke, ko se je oglašil zvonec.

Odprl sem vrata. Bila je Michele. Ko je vstopila, sem se takoj znašel v njenem strastnem objemu.

— Dragi, je zašepetala, kakšna sem bila?

— Dobila boš oskarja, sem odgovoril. Vzel sem jo v naročje in odnesel v spalnico. Prepričan sem se, ali je budilka dobro zaprta, kajti nisem želel, da bi me motila.

Za dobro voljo

— Lojzek, zakaj pa delaš tako dolge korake?

— Mama je rekla, da moram čim bolj paziti na čevlje.

Učitelj vpraša v šoli: „No, Lojzek, kaj pomeni, če barometer pade?“

Lojzek odgovori: „Da ni bil že belj dobro zabiti.“

— Kako se razumeš z ženo?

— Odlično. Jaz molčim, ona me pa posluša.

K Janezkovim je prišla teta Olga, ki je fantek ni poznal in ji je zato rekel gospa.

„Fantič, zakaj pa me ne kličeš teta?“ se ji je čudno zdelo.

„Vse tete kaj dajo, ti pa nič!“ je odgovoril Janezek.

— Tonček, te oče kaj nabije?

— Ne, nikoli.

— Ali si tako priden?

— Ne, ampak imam še devet bratčev in preden pride do mene, ga že roka boli.

— Kaj imaš vendar proti mojemu prijatelju, očka?

— Povem ti: tepec je in mislim, da mu je samo do tvojega denarja.

— O, to pa ne, očka. On bi se poročil z menoj tudi tedaj, če ne bi imela ničesar.

— Potem je pa še bolj neumen, kot sem si mislil.

„Toda njen ljubimec sem — jaz!“

„Ne, ampak mladi mož, ki leži poleg nje.“ Radovednost je premagala žalost in šel sem pogledat tekmece.

No, ali veste, kdo je bil moj tekmeček?

Niti ne sanja se vam ne.

Jaz sem bil to, jaz.

V glavi se mi je zavrtelo.

Truplo, ki je ležalo pred menoj, sem bil zares jaz in obleka je bila moja obleka.

Kar se da mirno sem rekel čuvaju:

„Ali opazite, kako mi je ta mladi mož podoben?“

Čuvaj je izbruhnil v smeh:

„Podoben, vam? Potem sem jaz podoben papetu.“

Skočil sem k ogledalu. Pokazalo je velikega bledega moža s črnimi zalizki. Oblečen sem bil v sivo karirasto obleko. Ne spominjam se, da bi kdaj nosil kaj takega. Po dokumentih sem spoznal, da sem Španec. Jaz, oziroma moje telo je bilo mrtvo, moja duša pa tiči v tem idiotu. Razen tega nisem znal niti besedice špansko. Kaj naj počnem? Naj grem spat? Kam? K sebi ali k njemu? Pri meni me ne bi pustili noter. In pri njem . . . kaj naj rečem ženi in otrokom, ko bodo opazili, da ne znam špansko?“

Obiskal sem nekaj znancev. Nihče me ni priznal za svojega. Neznanec mi je na cesti stisnil v roko bankovec za tisoč frankov. Gotovo jih je bil dolžan Špancu. Prav! S tem denarjem vred sem imel v listnici kar čeden kupček. Prejšnji sklep, da mi ne preostane drugega, kakor da naredim samomor, sem v novih okoliščinah spremenil: vrgel sem se v veseljačenje, ki bi še bizantinskemu dvoru ne delalo sramote.

Ah, če se spominjam na te čase!

„In potem,“ ga je vprašal eden iz družbe, „kdaj je našla vaša duša spet pot v svoj naravni ovoj?“

Harry je suho odvrnil: „Naslednje jutro, ko sem se iztreznil.“

verjameš v preseljevanje duš?“

„Ne govorite mi o tem,“ je bled odvrnil. „To me spominja na najstrašnejši čas mojega življenja.“

„!!! ??? !!“ smo vsi naenkrat vzkliknili.

„Ah, sveta nebesa!“ je razburjeno nadaljeval.

„Ne omenjajte razkroja lastne osebnosti!“

„!!!...!!!“ smo ga vzpodbujali.

„Še danes se vidim, kako se sprehajam po Parizu v tuji koži, v koži nekoga, ki ga sploh nisem poznal. Verjemite mi, da to ni prijetno.“

ALPHONSE ALLAIS

V tuji koži

„Pripovedujte, Harry!“

„Bilo je nekako pred enim letom. Ravno tako kot danes smo se s prijatelji celo noč pogovarjali o nadnaravnih rečeh. Vzdigovali smo mizice in zagovarjali duhove. Na onem svetu ne morejo biti hudo zaposleni: že na prvi poziv so se nam javili Homer, Alkibiades, Jezus Kristus, sveti Tomaž in Napoleon.“

Proti jutru sem se poslovil iz prijetne družbe kolegov in duhov in se nenadoma znašel pred mrtvašnico v Rue Saint-Jacques.

Mehanično sem vstopil.

O groza! Prvo truplo, ki sem ga zagledal na marmornati mizi, je bila moja tedanja prijateljica, ljubka stvarca, ki me je varala s celim levim bregom Seine.

Bled kot smrt sem se obrnil k čuvaju.

„Gospod,“ sem dejal, „vem, kdo je to dekle.“

„Mi tudi. Našli smo pri njej papirje, ki ne dopuščajo dvoma o njeni identiteti. V pismu piše tudi, da se bo utopila s svojim ljubimcem.“

